

**STAP VOOR STAP NAAR EEN
LANDSCHAPPELIJKE INPASSING VAN
JOUW LAND- OF TUINBOUWBEDRIJF
OF LANDELIJKE WONING**

INHOUD

INLEIDING	5
STAPPENPLAN	6
STAP 1. IN WELK TYPE LANDSCHAP WOON JIJ?	LANDSCHAP 9
A. LANDSCHAPSBEELDEN	10
B. WEIDVOGELGEBIED	14
C. OUDE KAARTEN ALS INSPIRATIE	16
STAP 2. ANALYSEER JOUW OMGEVING	OMGEVING 19
A. WAT ZIE JE?	20
B. WELK ZIJN JOUW PERCELEN?	32
C. WELK ZIJN DE BELANGRIJKE ZICHTASSEN?	32
STAP 3. JOUW ERF	ERF 35
A. LAND- EN TUINBOUWBEDRIJF	36
B. LANDELIJKE WONING	37
STAP 4. TEKEN JOUW ONTWERP	ONTWERP 39
A. AAN DE SLAG	40
B. INTENSIEVE BEDRIJVEN	41
C. GRONDGEBONDEN BEDRIJVEN	42
D. LANDELIJKE WONING	47
STAP 5. SOORTENKEUZE	DETAILS 49
A. DWARSPROFIEL VAN KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN	50
B. BODEMCONDITIES	51
C. WEBSITES	52

VAN TUIN TOT ERF NAAR LANDSCHAP

INLEIDING

De Noorderkempen is een dynamische land- en tuinbouwregio. In de gemeenten Brecht, Wuustwezel, Kalmthout en Essen zijn melkvee-, varkens- en pluimveebedrijven de belangrijkste sectoren. Deze landbouwactiviteiten bepalen er mee de beeldkwaliteit van het platteland.

Een mooi landbouwlandschap met grote akkers, weiden en hooilanden, vergezichten, dreven en houtkanten, zorgen voor een afwisselend karakter waar het aangenaam wandelen en fietsen is. Het platteland van de Noorderkempen biedt lokale inwoners, maar ook dagjestoeristen, de ruimte om tot rust te komen en te genieten van de omgeving.

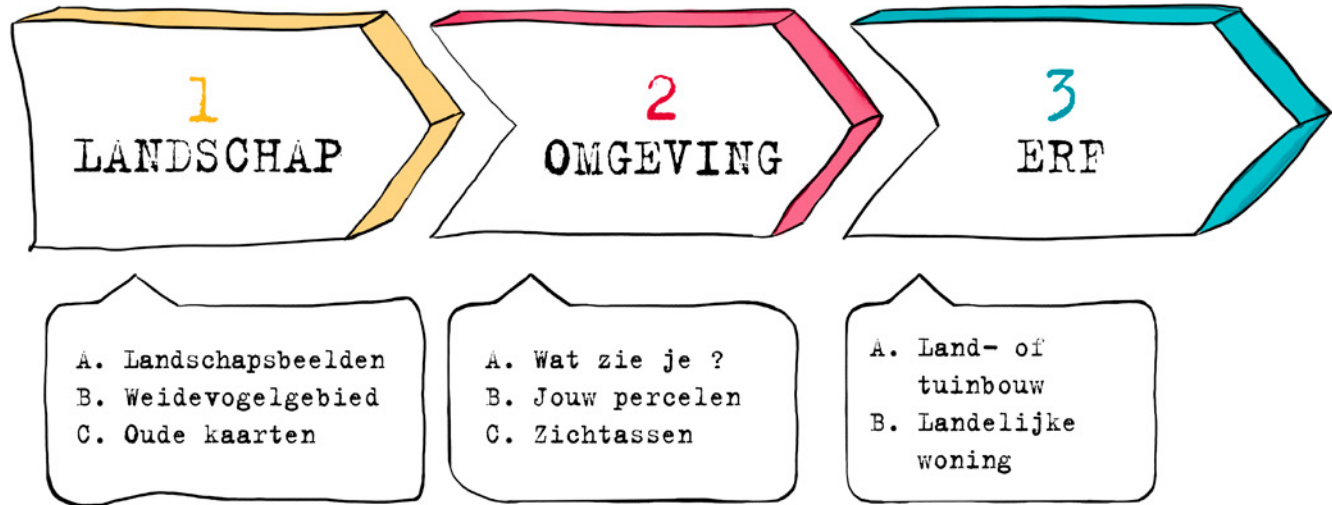
Een landschap is altijd het resultaat van de wisselwerking tussen mens en natuur. De land- en tuinbouwsector in de Noorderkempen bepaalt het beeld van het platteland en geeft identiteit aan de streek.

De verschillende landbouwsectoren die voorkomen in de Noorderkempen zijn vandaag de dag veel intensiever en grootschaliger dan 50 jaar geleden. Zelfs dan 20 jaar geleden. Verschillende bedrijven kiezen om uit te breiden en bouwen nieuwe loodsen of stallen.

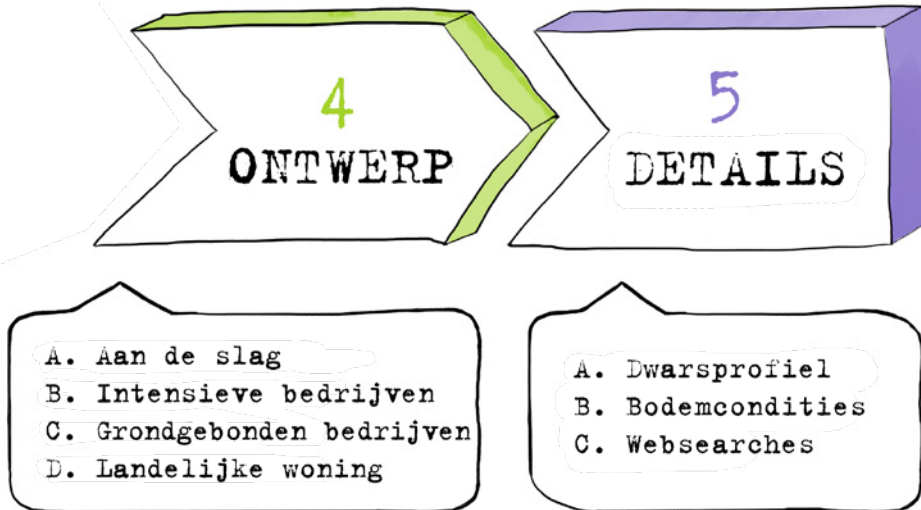
Boerderijen die niet meer rendabel zijn, worden ingenomen als landelijke woning. Op de boerenbuiten komen gezinnen, paardenhouders of hobby-houders wonen. Grote tuinen, rijpistes, weiden of stallen worden ingericht, zonder rekening te houden met het omliggende landschap.

Nieuwe grote stallen of loodsen, silo's of voederkuilen en landelijke woningen hebben een landschappelijke impact op het platteland. De moderne landbouwinfrastructuur heeft een andere dimensie dan vroeger en huiskavels worden een tuin in het open landbouwlandschap. Het is belangrijk om het kwaliteitsvolle beeld te behouden in de open ruimte, zodat het platteland aantrekkelijk blijft voor zijn inwoners en bezoekers.

Deze toolbox biedt land- en tuinbouwers, particulieren, landschaps- en tuinarchitecten en studiebureau's een leidraad om tot een kwaliteitsvol landschappelijke verantwoord erfbeplantingsplan te komen. In een eenvoudig stappenplan ontdek je in welk landschap uw bedrijf of woning zich bevindt, welke kleine landschapselementen (afgekort KLE) je best kiest om uw bedrijf of woning te laten passen in het omliggende landschap en hoe je concreet aan de slag kan gaan om je plan te realiseren.

STAPPENPLAN

VAN TUIN TOT ERF NAAR LANDSCHAP

STAP I

IN WELK TYPE LANDSCHAP WOON JIJ?

IN WELK TYPE LANDSCHAP WOON JIJ?

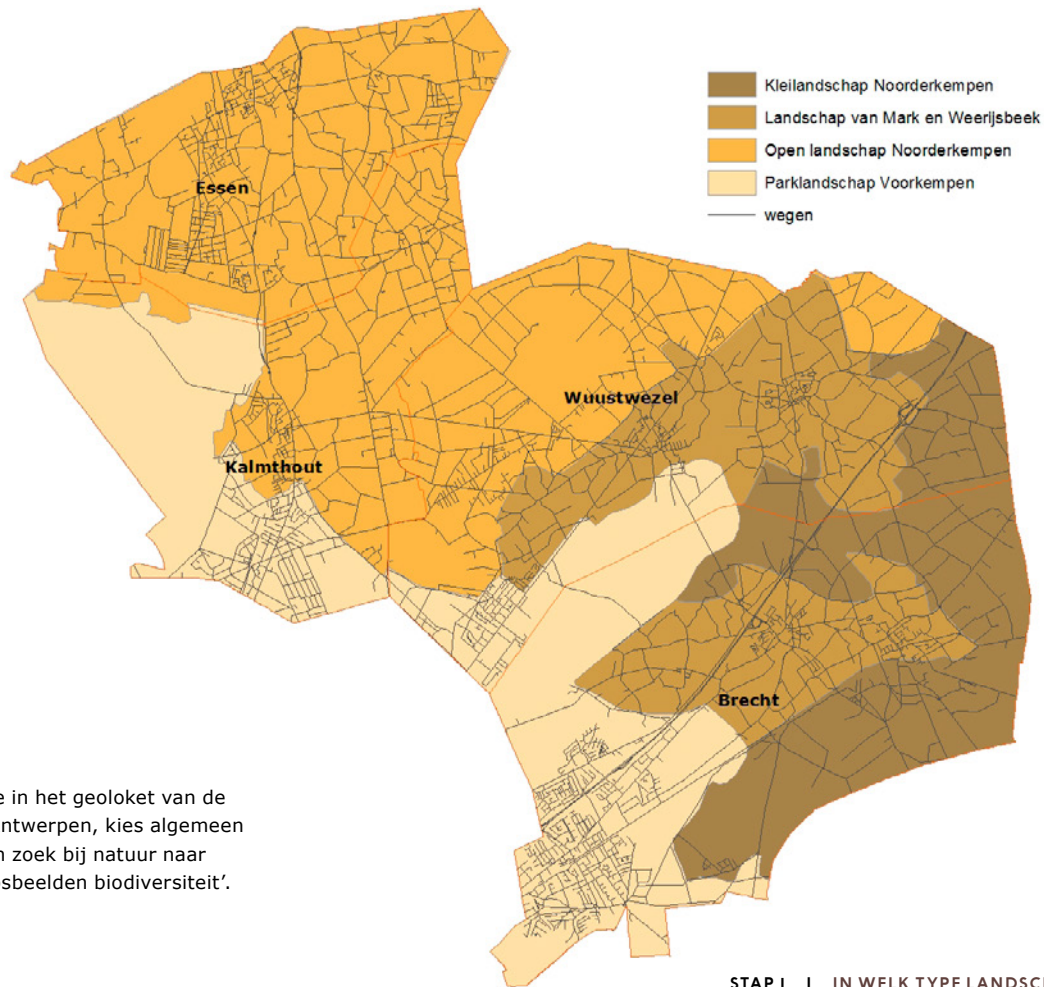
De allereerste vraag die je jezelf moet stellen om tot een kwaliteitsvol plan te komen, is in welk type landschap jouw bedrijf of woning zich situeert. Je wil immers aansluiten op jouw omgeving en geen nieuwe identiteit ontwikkelen die niet in het plaatje thuis hoort. Elk type landschap heeft zijn eigen karakter en identiteit waarmee we aan de slag gaan.

Om te weten te komen in welk type landschap je woont, bekijken we drie kaarten: het landschapsbeeld, de weidevogelkaart en een historische kaart. Zo kom je te weten welke landschapselementen eigen zijn aan jouw omgeving en waarmee je later aan de slag kan.

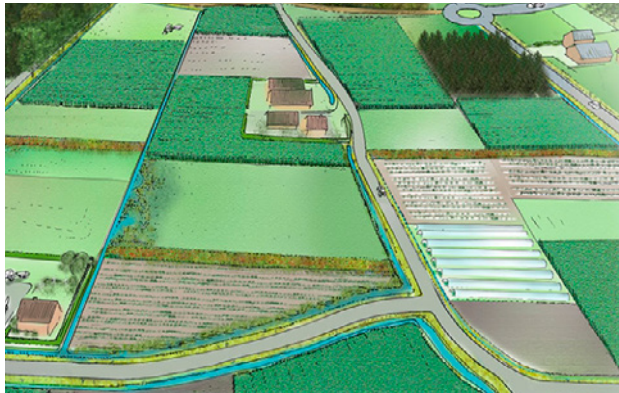
■ A. LANDSCHAPSBEELDEN

In de gemeenten Brecht, Wuustwezel, Kalmthout en Essen komen vier 'landschapsbeelden' voor: Open landschap Noorderkempen, Landschap van Mark en Weerijs, Kleilandschap Noorderkempen en Parklandschap Voorkempen. Deze vier vernoemde landschapsbeelden vatten samen wat de belangrijkste kenmerken zijn die het landschap vorm geven.

In de gemeente Essen komt enkel het landschapsbeeld 'Open landschap Noorderkempen' voor. In Kalmthout komt daar het 'Parklandschap Voorkempen' bij. In de gemeente Brecht komen drie landschapsbeelden voor. In Wuustwezel zijn ze alle vier aanwezig.

Zoek online in het geoloket van de provincie Antwerpen, kies algemeen geoloket en zoek bij natuur naar 'Landschapsbeelden biodiversiteit'.

OPEN LANDSCHAP NOORDERKEMPEN

KENMERKEN:

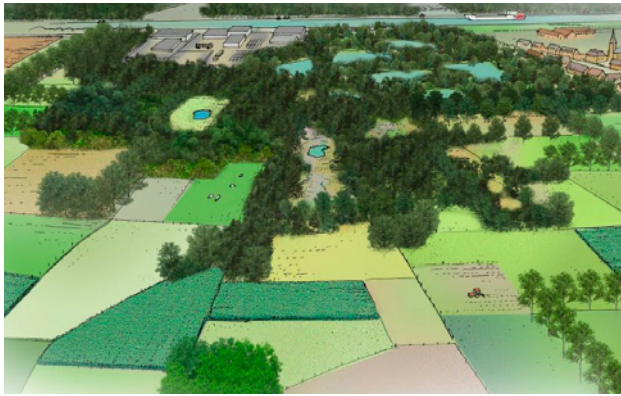
- Open landschap met beperkt aantal landschapselementen zoals dichte houtkanten, dreven of bomenrijen
- Het kanaal Dessel-Schoten
- De vallei van de Aa in Essen en de Kalmthoutse oude turfvaarten die nu grachten zijn geworden
- Bossen (elzenbroekbos en populieren) in beekvalleien
- Bomenrijen die doorkijk en vergezichten behouden
- Bosgebieden (Sterbos, Wolfsheuvel, Boterpot, Wildertse duinen, Horendonkse bossen, ...)

LANDSCHAP VAN MARK EN WEERIJS

KENMERKEN:

- Afwisselend is het landschap half open. Hier komen bomenrijen en houtkanten voor van zomereik, wilg en zwarte els
- Beekvalleien en graslanden
- Intensief en grootschalige landbouwgronden
- Populieren in kleine bosjes of bomenrijen
- Langs de waterlopen komen struweel, houtkanten of bomenrijen voor

KLEILANDSCHAP NOORDERKEMPEN

KENMERKEN:

- Kleiputten en vennen
- Plaatselijk komen bomenrijen voor van zomereik
- Houtkanten, heggen en wilgenstruwelen
- Droge bossen en weilanden

PARKLANDSCHAP VOORKEMPEN

KENMERKEN:

- Gesloten landschap met veel bossen en weinig grote landbouwpercelen
- Kasteeldomeinen en parkgebieden
- Woonparkgebieden, residentiële wijken
- Forten en Antitankgracht
- Monumentale bomen en dreven

■ B. WEIDEVOGELGEBIED

In de vier gemeenten is het landbouwgebied vrij grootschalig met grote percelen. Die open vlakten met vergezichten trekken weidevogels aan op nattere weiden en hooilanden. Ze voelen er zich veilig omdat ze in de nabije omgeving mogelijks predatoren van ver zien aankomen.

Die open vlakten bieden kievit, wulp, scholekster en grutto al eeuwenlang hun stekje om te broeden en voedsel te zoeken. Ze zijn natuurlijk erfgoed geworden en bepalen mee de identiteit van de streek.

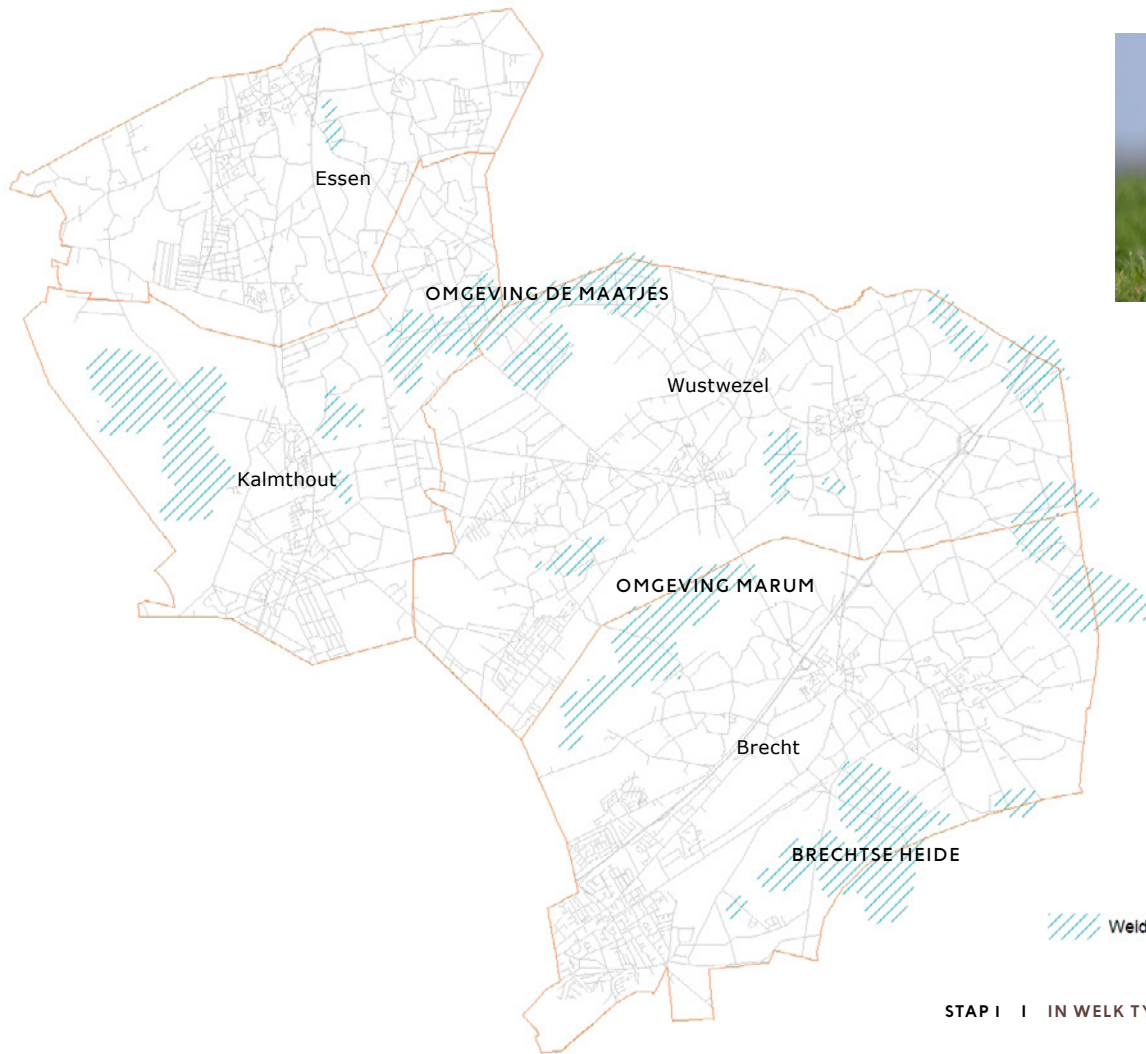
Wanneer jouw bedrijf of woonst zich in een weidevogelgebied bevindt, ga je best bedachtzaam te werk om landschapselementen aan te planten in dat open landschap. Je kiest beter een locatie in de nabije omgeving van jouw loods, stal of woning.

Wulp

Kievit

Scholekster

■ C. OUDE KAARTEN ALS INSPIRATIE

Om een beeld te krijgen hoe het landschap er vroeger uit zag en hoe dit ons vandaag kan inspireren in je ontwerp, grijpen we terug naar een kaart van 1771 (Ferrariskaart). Deze oude kaart werd opgemaakt in functie van militaire doeleinden, bevat zeer veel details en leert ons of het landschap toen open was met weinig landschapselementen of eerder halfopen of gesloten met veel houtkanten of bossen. De open landschappen op deze kaart zijn voornamelijk heide. De halfopen landschappen bestaan uit hooilanden en akkers, omzoomd met heggen en houtkanten. De gesloten landschappen zijn meestal natte bossen. In het algemeen kunnen we stellen dat het landschap in de vier gemeenten ofwel zeer open was en uit heide bestond ofwel half open met veel houtkanten en heggen rondom de akkers of hooilanden in de nabijheid van de beekvalleien (nu de Molenbeek, Spillebeek, Kleine Aa, Kleine beek en Weerijbeek).

De Ferrariskaart geeft je informatie die inrichtingsideeën kan bevestigen of ontraden. Bijvoorbeeld dat je locatie gelegen is in een halfopen landschap met veel landschapselementen. Misschien is de bestaande bomenrij op je erf wel een eeuwenoude perceelgrens. Je kan dan opteren om de bomenrij te versterken door lege plaatsen op te vullen met nieuwe bomen of om te vormen tot een houtkant door struiksoorten aan te planten.

Als je locatie gelegen is waar het landschap vroeger enkel uit heide bestond kan je aan de slag met alleenstaande bomen, bomengroepjes of bomenrijen waarbij je een grote plantafstand kiest. Je kan in dit geval dichte landschapselementen, zoals heggen en houtkanten, concentreren in de nabije omgeving van je erf.

In het algemeen zal de bodem waar vroeger heide aanwezig was droger zijn dan daar waar vroeger de akkers en hooilanden waren. Dit zal zich later vertalen in de keuze van struik- en boomsoorten.

Een historische kaart geeft onderbouwing aan je inrichtingsplannen. Er zijn ook andere oude kaarten zoals Vandermaelen of militaire kaarten.

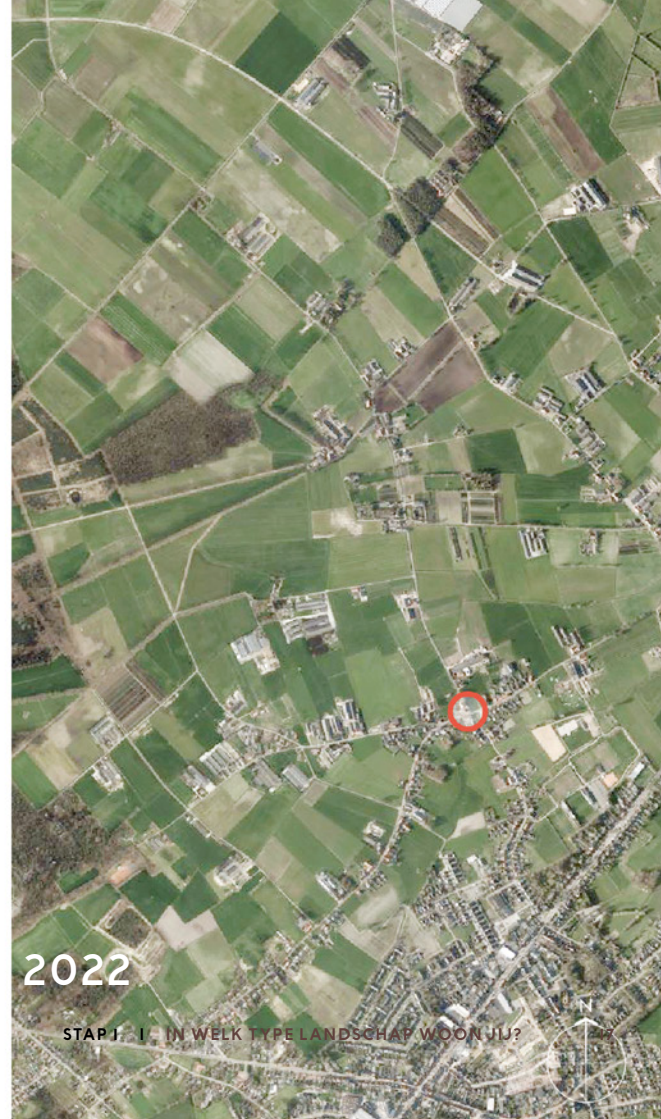
Let op, de Ferraris kaart is bijna 250 jaar oud. Het landschap heeft ondertussen verschillende andere tendensen en dynamieken gekend, zoals ruilverkavelingen of de aanleg van parken en kastelen. Je kan motiveren om dit beeld niet als referentie te gebruiken.

Voorbeeld: het Sterbos in Wuustwezel, waar het landschap gevormd wordt door een stervormig drevvenpatroon. Het open karakter van het oude heide landschap is verdwenen. Vandaag kan je er aan de slag met bomenrijen en drevven.

LINKS
Ferraris kaart 1771 - 1778

RECHTS
Luchtfoto Vlaanderen, zomer 2022

STAP 1. IN WELK TYPE LANDSCHAP WOON JIJ?

VAN TUIN TOT ERF NAAR LANDSCHAP

7

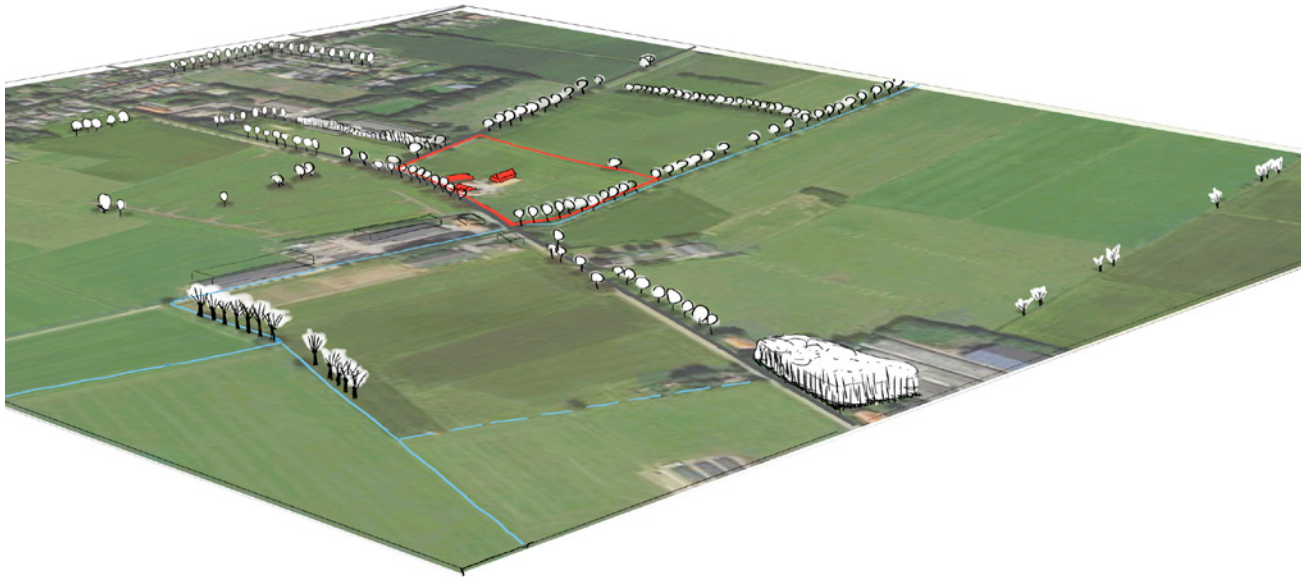
STAP 2

ANALYSEER JOUW OMGEVING

ANALYSEER JOUW OMGEVING

In deze stap zoomen we dichterbij op jouw omgeving. Bekijk in de omtrek van 500m tot je bedrijf hoe het landschap eruitziet. Kortom, wat zie je? Wat zijn je percelen in die omtrek? En wat zijn belangrijke zichtassen?

■ A. WAT ZIE JE?

De belangrijkste landschappelijke elementen ga je in kaart brengen. Er zijn tal van landschapselementen die jouw locatie uniek maken en waar je zelf ook mee aan de slag kan in jouw ontwerp. Kijk welke Kleine Landschapselementen rondom jouw bedrijf of woning het landschap vorm geven.

PUNTEN:

- Alleenstaande boom
- Waterpartij – poel of ven

LIJNEN:

- Haag
- Heg
- Houtkant
- Bomenrij (plantafstand)
- Knotbomen (hoog – laag)
plantafstand
- Dreef
- Rivieren, waterlopen, grachten
- Rietkragen

VLAK:

- Boomgaard
- Bomengroepje
- Bossen
- Akkers, weiden, graslanden

Duid op de kaart aan waar landschapselementen staan. Je kan omschrijven hoe deze landschapselementen eruitzien. Bijvoorbeeld wanneer het om een bomenrij gaat, kan je de plantafstand en soort vermelden. Zo kom je te weten of je er makkelijk kan doorkijken en een open zicht behoudt.

Sommige knotbomen worden op 2 meter hoogte geknot. Dit versterkt het uitzicht en de doorkijk onder de knot. Zo speel je bijvoorbeeld beter in op het open landschap. Wanneer je jouw bomen knot op 1,5 meter hoogte zal je de doorkijk beperken, wat dan weer beter thuis hoort in een halfopen landschap.

Een andere mogelijkheid kan zijn dat je merkt dat de bomenrij niet ritmisch is aangeplant, maar een zeer wisselvallige, fragmentarische indruk geeft. Dit kan wijzen op een oude houtkant, waarvan vandaag de struiklaag verdwenen is. In dat geval kan je er voor kiezen om dit landschapselement opnieuw gesloten te maken door er struiksoorten tussen te planten.

KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN

PUNTEN

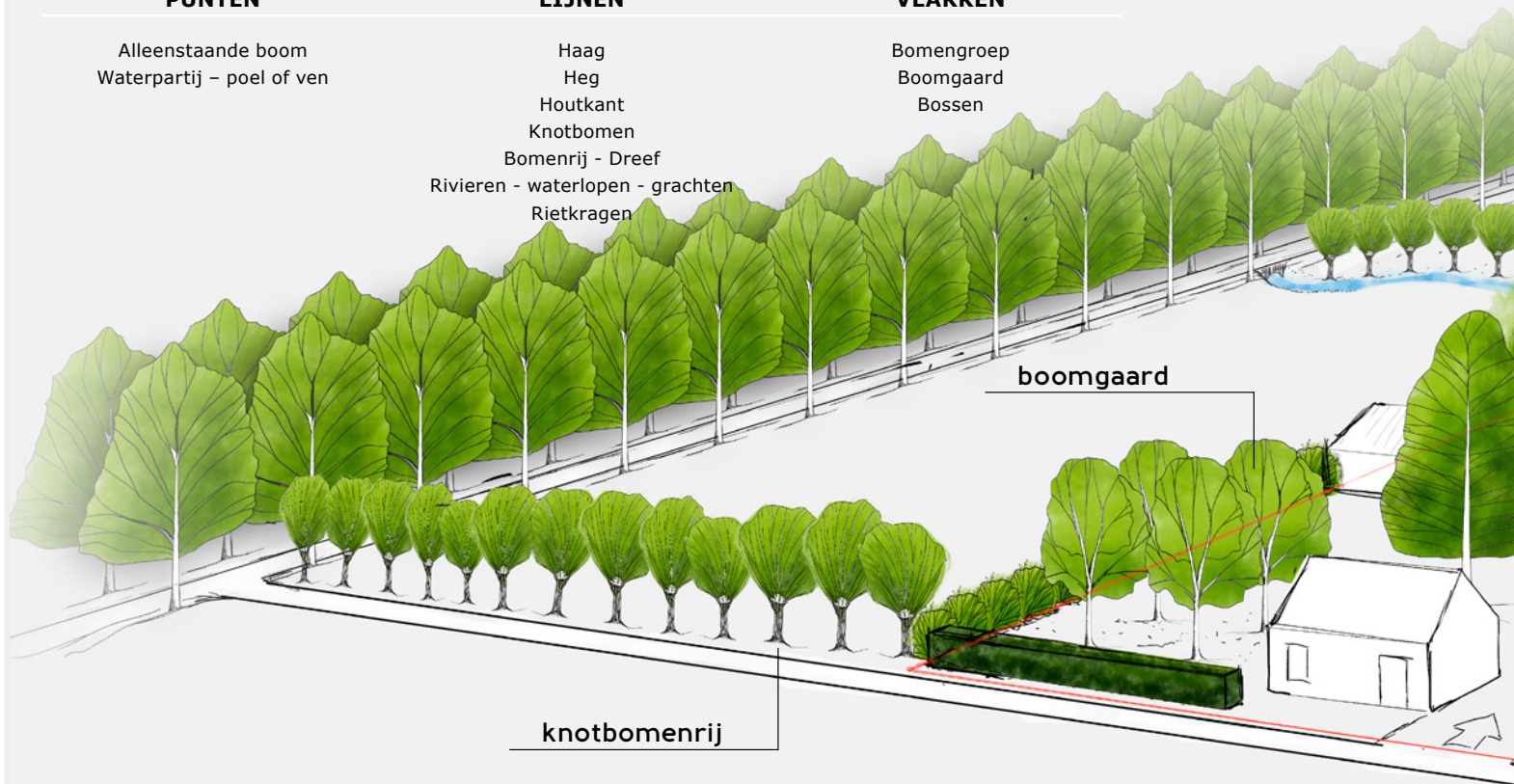
Alleenstaande boom
Waterpartij – poel of ven

LIJNEN

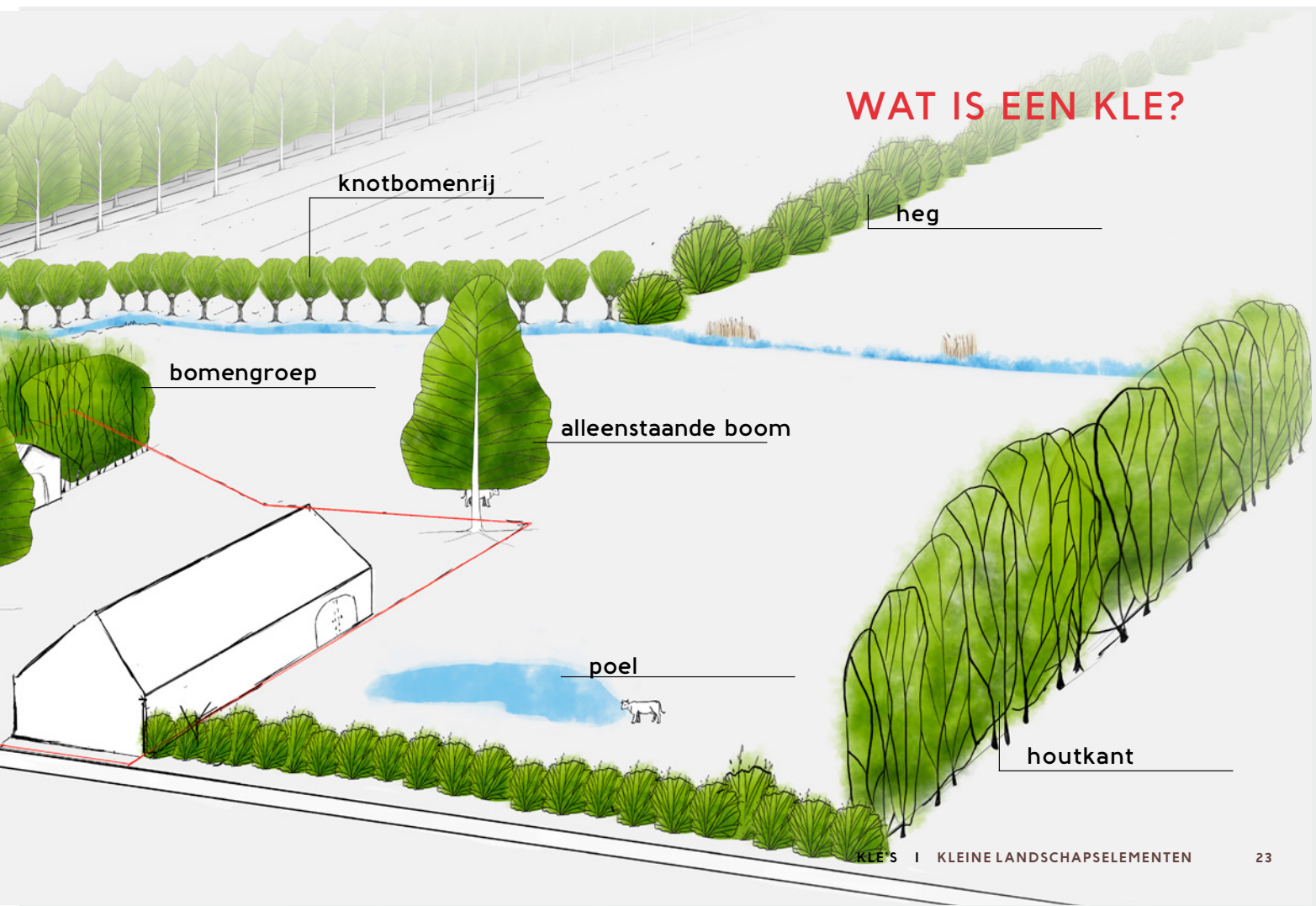
Haag
Heg
Houtkant
Knotbomen
Bomenrij - Dreef
Rivieren - waterlopen - grachten
Rietkragen

VLAKKEN

Bomengroep
Boomgaard
Bossen

WAT IS EEN KLE?

knotbomenrij

heg

bomengroep

alleenstaande boom

poel

houtkant

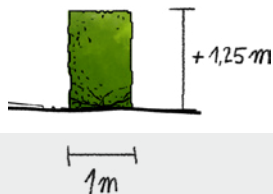
HAAG

WAT?

Een haag is een intensief beheerd landschapselement dat laag blijft en uit één rij bestaat. Vaak wordt er gebruik gemaakt van één soort struik die gebruikt wordt voor heel de haag. Maar je kan ook hagen planten met meerdere verschillende soorten in de rij. Zo bekom je een landschappelijkere sfeer. Een haag heeft vaak een strakkere vorm en benadrukt de nabije aanwezigheid van waar de mens veel actief is. Een haag hou je best laag tussen 1m20 en 1m50 en is niet breder dan 1,5m.

SOORTEN

Meidoorn, veldesdoorn, haagbeuk, beuk, sleedoorn, ...

BEHEER

1 of 2x per jaar snoeien

zomer - najaar

PLANTVERBAND

4 planten per lopende meter

WEETJE

Een haag bevindt zich hoofdzakelijk in de nabije omgeving van de woning. Ze omzoomt vaak een moestuin of fruitboomgaard.

Vermijd de typische beukenhagen en kies voor een robuustere sfeer met meidoorn of veldesdoorn.

HEG

WAT?

Een heg is een dichte rij struiken die lager en smaller is dan een houtkant, maar groter en robuuster dan een haag. Een heg kan zoals een haag uit één of meerdere verschillende struiksoorten bestaan en heeft enkel een struiklaag. De structuur is compact, maar toch ijler dan een haag. De breedte varieert van 1,5 tot 3m en de hoogte is maximaal 3m.

Een heg geeft een zeer goede structuur voor tal van vogels, maar ook klein wild, bijen en vlinders zijn regelmatig bezoekers.

SOORTEN

Meidoorn, sleedoorn, veldesdoorn, gelderse roos, hondsroos, brem, rode kornoelje, ...

3-5 m

BEHEER

1x snoeien om de twee jaar in de winter

PLANTVERBAND

3 planten per lopende meter

WEETJE

Een heg kan je 'leggen' waardoor ze ondoordringbaar worden. Deze eeuwenoude techniek bestaat eruit dat je na enkele jaren van aanplant de stam van de struiken laag in kapt (niet afkappen). Je legt de struik onder een hoek neer en vlecht eventueel in elkaar. De Kelten gebruikten deze techniek om hun vee binnen hun landerijen te houden en indringers en roofdieren erbuiten.

HOUTKANT

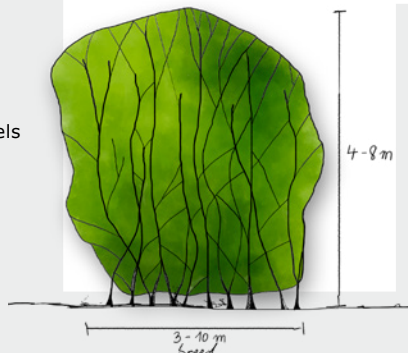
WAT?

Een houtkant is een lijnvormig landschapselement en bestaat uit een struik- en boomlaag. Ze varieert in kroonbreedte van 3 tot 9m. Een goed ontwikkelde houtkant bestaat uit verschillende soorten struiken en bomen met variatie in leeftijd van deze planten.

Soms kom je ook elzensingels en wilgenstruwelen tegen. Ze bestaan bijna uitsluitend uit één soort en flankeren vaak waterlopen of grachten.

SOORTEN

Schietwilg, boswilg, zwarte els, hazelaar, lijsterbes, zomereik, wintereik, ruwe iep, gewone es, gewone esdoorn, meidoorn, sleedoorn, gaspeldoorn, gewone vlier, sporkehout, gewone brem, ruwe berk, zachte berk, zoete kers, Europese vogelkers, wilde appel, hulst, rode kornoelje, ...

BEHEER

1x om de 8 à 10 jaar afzetten aan de grond = hakhoutbeheer

Voer de werken gefaseerd uit en kies enkele bomen die mogen doorgroeien

PLANTVERBAND

1 plant per lopende meter, drie tot vijf rijen, driehoek- of vierkantsverband

WEETJE

Houtkanten hielden vroeger het vee uit de akkers of hooilanden en waren economisch belangrijk als geriefhout. Vandaag bieden ze schaduw voor het vee en doorbreken ze de wind waardoor het gewas minder bloot gesteld staat aan de wind. Een houtkant is zeer waardevol voor vlinders, nuttige insecten, klein wild en vogels.

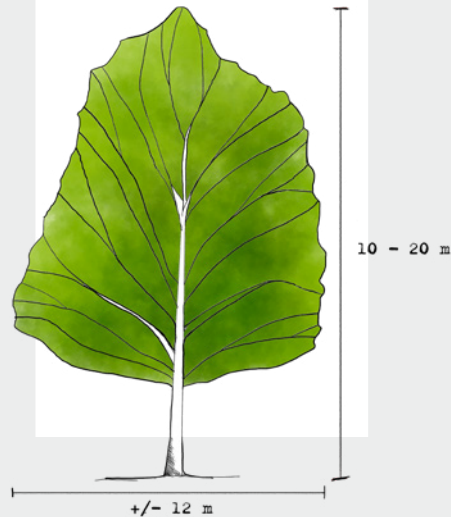
ALLEENSTAANDE BOMEN

WAT?

Alleenstaande of solitaire bomen zijn een punt in het landschap die rust en referentiepunten brengen in het vergezicht. Het zijn vaak opgaande bomen met één stam, waarvan de takvrije stamlengte afhangt van het gebruik rondom de boom.

SOORTEN

Zomereik, wintereik, winterlinde, zomerlinde, beuk, zwarte els, gewone es, schietwilg, iep, tamme kastanje, okkernoot, fruitboom, ...

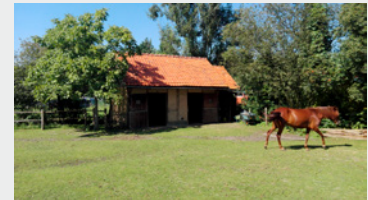
BEHEER

1x om de 3 jaar de stam opsnoeien. Vermijd zware machines in de wortelzone en gebruik veebescherming waar nodig.

WEETJE

Sommige bomen hebben een zeer rijk verleden zoals vredesbomen, kapelbomen, welkomstbomen, herdenkingsbomen of duiden een markante plek aan.

Vaak werd hiervoor linde, tamme kastanje of okkernoot gebruikt.

BOMENRIJ

WAT?

Een bomenrij is een lijnvormig landschapselement die perceelgrenzen, kanaaldijken, waterlopen, wegen of andere lijnvormige elementen flankeren. Vaak bestaat een bomenrij uit één boomsoort en is de leeftijd van de bomen gelijkaardig. Er is geen struiklaag aanwezig en je kan er vaak doorkijken. Een bomenrij langs weerszijden van een weg of pad noemt men een dreef.

SOORTEN

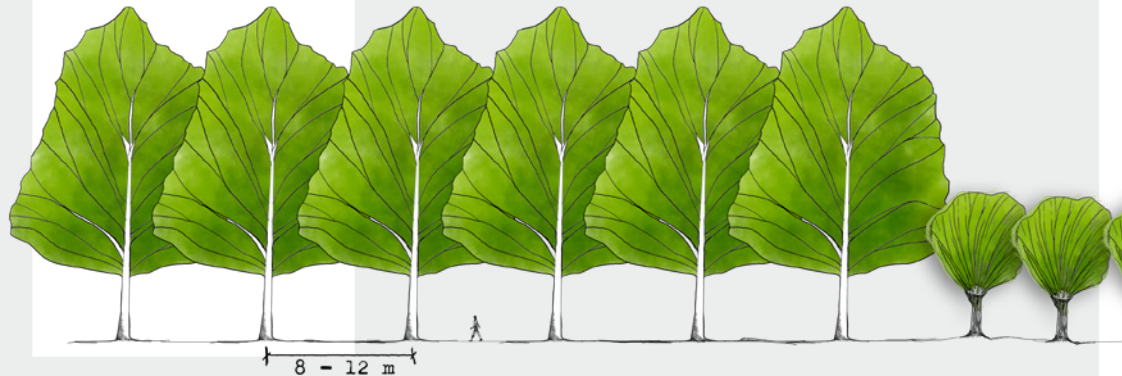
Zomereik, wintereik, winterlinde, zomerlinde, tamme kastanje, beuk, gewone es, ...

BEHEER

**1x om de 3 jaar
opsnoeien tot de
gewenste hoogte**

WEETJE

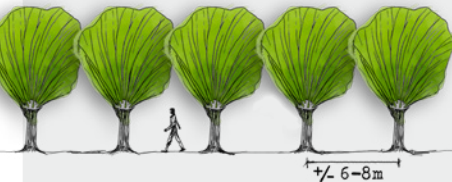
Bomenrijen en dreven geven een mooie zichtas en worden daarom regelmatig gebruikt bij de oprit naar een woning of bedrijf. Ze vormen linten in het landschap die ook langs recreatieve wegen schaduw en dekking kunnen bieden, zowel voor het vee in de weide als de mensen die er gebruik van maken.

KNOTBOOM

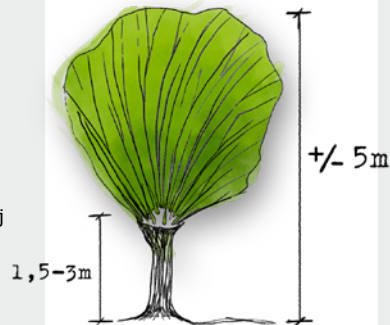
WAT?

Een knotboom bestaat uit de stam en de knot van waaruit zich uitlopers vormen die later weer afgezaagd worden. Een knotboom is geen soort, maar een wijze van onderhouden. Een knotboom wordt vaak gebruikt in een knotbomenrij en is typerend langs grachten en waterlopen in vochtigere bodemcondities.

SOORTEN

Schietwilg, kraakwilg, zwarte els, gewone es, iep, zomereik, winterlinde, ...

BEHEER

1x om de 6 à 8 jaar knotten voor snelgroeiende soorten (bv. wilg of zwarte els)

1x om de 10 à 12 jaar knotten voor traaggroeiende soorten (bv. eik of linde)

WEETJE

Knotbomen groeien nooit heel hoog uit en werpen zo minder schaduw over het perceel. Ze flankeren de oevers van waterlopen.

Steenuilen maken vaak hun nest in oude knotbomen.

De uitlopers van de knotten werden vroeger gebruikt als brand- en geriefhout.

RIETKRAAG

WAT?

Rietkragen zijn lijnvormige landschapselementen die voorkomen langs grachten of waterlopen. Ze vangen veel nitraten op en helpen het water te zuiveren. Ze zijn interessant voor rietvogels en worden niet hoger dan 3m.

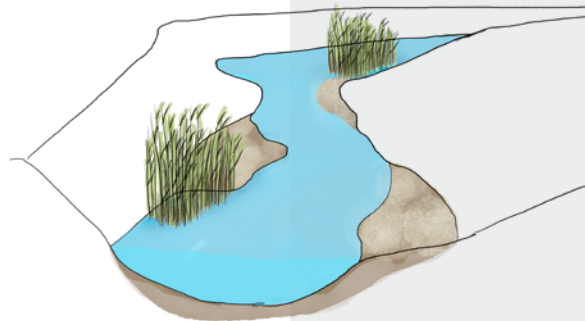

SOORTEN

Riet (*Phragmites australis*, gebruik geen cultuurvariëteiten)

BEHEER

Peilbeheer: nat in de winter, droog in de zomer
Maaien: 1x om de vier jaar in de winter.

WEETJE

Riet kan je gebruiken als stro omdat het vocht opneemt. Het is ook mogelijk om het maaisel te mengen met ruige mest. Soms kan het dienen als ondervloer in de stal of om onder te mengen in de compost.

BOOMGAARD

WAT?

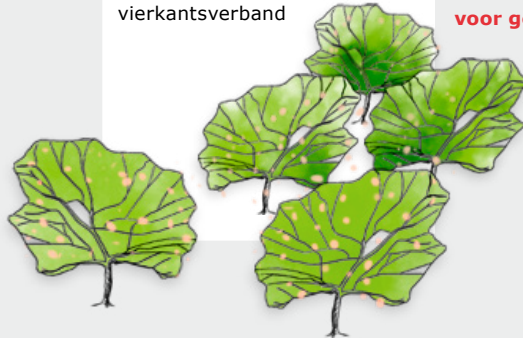
Een boomgaard voorzie je van hoogstammige fruitbomen om als landschapselement tot zijn recht te laten komen. De boomgaard situeert zich vaak in de nabije omgeving van het erf. Fruitbomen groeien het best op matig droge of licht vochtige bodems.

SOORTEN

Er zijn heel wat oude fruitsoorten te vinden op de markt die succesvol zijn als dessertfruit, keukengebruik of om te verwerken. Meer informatie vind je in de Fruitwijzer van de Provincie Antwerpen.

PLANTVERBAND

soortafhankelijk, vaak 10m op 10m in driehoek of vierkantsverband

BEHEER

Fruitbomen vragen een intensief beheer. De eerste vijf jaren ligt de nadruk op begeleidingssnoei om de fruitboom mooi te laten groeien. Later ligt de focus op het binnen laten van lucht en licht. Het correct beheer van fruitbomen vraagt specifieke kennis, waar regelmatig snoeicursussen worden georganiseerd.

WEETJE

Kies je soorten zorgvuldig uit zodat je de oogstperiode kan spreiden. Let erop dat je soorten kiest die elkaar bevruchten. Eventueel kan je onder de fruitbomen een gras- en bloemenmengsel inzaaien die extra bijen en hommels aantrekken.

■ B. WELK ZIJN JOUW PERCELEN?

Hoewel bestaande landschapselementen zoals laanbomen in openbaar domein invloed kunnen uitoefenen op de landschappelijke integratie van jouw bedrijf of woning, kan jijzelf enkel maar actie ondernemen op de percelen waar jij eigenaar of gebruiker bent. Duid op de kaart aan op welke percelen jij inrichtingen kan uitvoeren ter bevordering van de landschappelijke inpassing van je bedrijf in het landschap.

■ C. WELK ZIJN DE BELANGRIJKSTE ZICHTASSEN?

Een landschappelijke inpassing van een bedrijf of woning zorgt ervoor dat de beeldkwaliteit van het landschap behouden wordt of kan zelfs versterkend werken. Belangrijk hierbij zijn de zichtassen en perspectieven in het landschap. Bekijk van welke zichtassen de impact van je gebouwen het grootst is op het landschap. Van op welke locaties ervaren anderen je gebouwen en zijn er al landschapselementen aanwezig die voor een integratie zorgen?

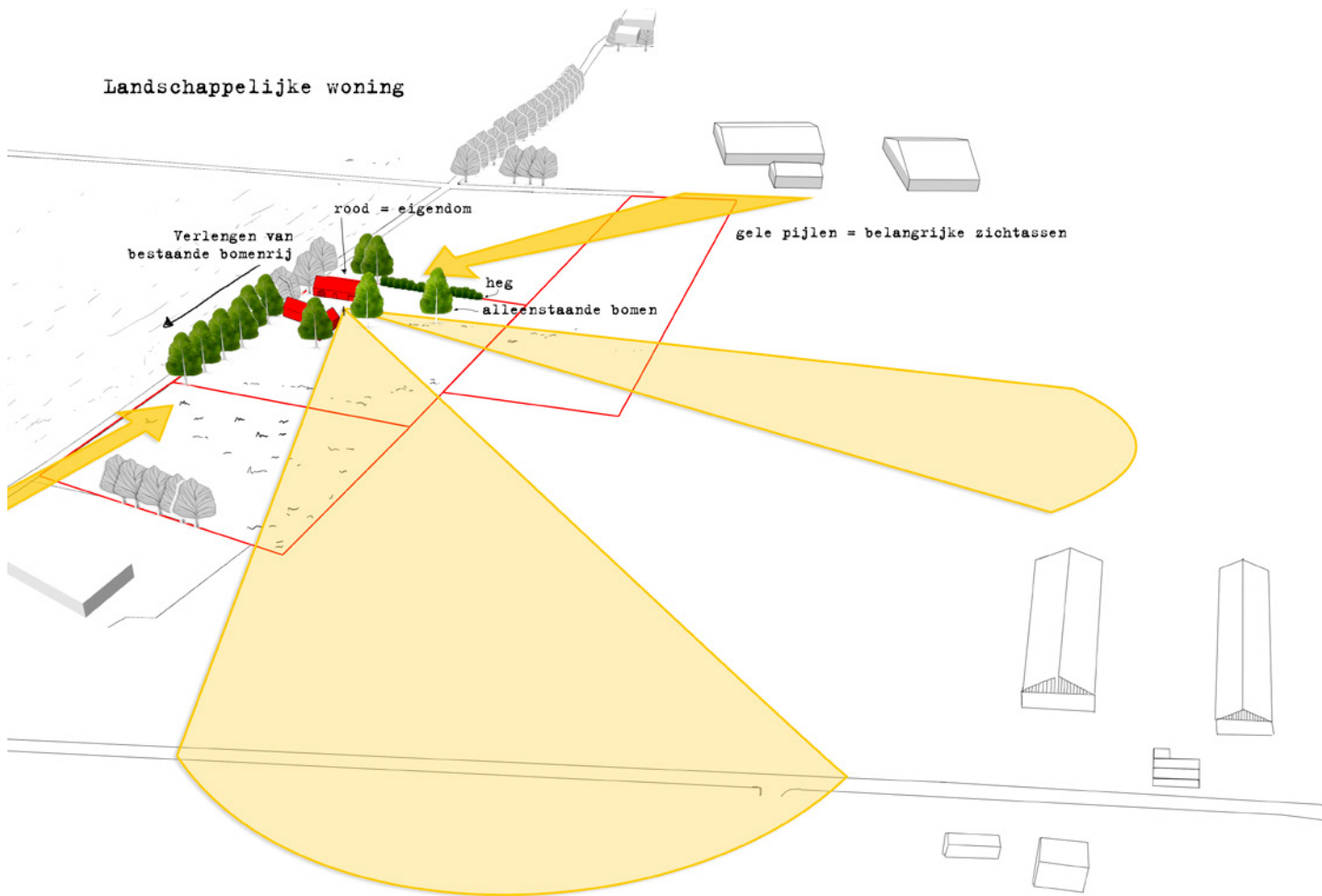
Tijd dus om even naar jouw bedrijf te kijken, in plaats van het perspectief waarbij jij van jouw bedrijf naar het landschap kijkt.

Deze zichtassen die je in kaart brengt kunnen bijvoorbeeld recreatieve paden zijn waar veel lokale bewoners wandelen of waar veel fietspassage is in het weekend. Maar staar je niet blind op wat enkel mensen kunnen waarnemen. Je werkt aan en in het landschap.

Let op, stem je ontwerp af op de zichtassen, maar beperk dat je de gebouwen wil verstoppen achter landschapselementen. Je wil geen scherm vormen, maar wel je bedrijf of woonst inpassen in de omgeving.

Landschappelijke woning

VAN TUIN TOT ERF NAAR LANDSCHAP

STAP 3

JOUW ERF

JOUW ERF

In deze stap geef je de activiteiten en kenmerken van jouw bedrijf. Met deze kenmerken kan je best rekening houden in het ontwerp. Je maakt zo een plan, rekening houdend met je uitbating en eventuele toekomstige plannen.

Niet elk landschapselement past bij elke bedrijfsvoering of woning. Wanneer je het landschap laat spreken en haar taal overneemt in je ontwerp, moet dit ook in overeenstemming zijn met de activiteiten op jouw locatie. Zo niet, kan je best enkele aanpassingen doorvoeren zodat landschap en jouw uitbating hand in hand gaan.

■ A. LAND- OF TUINBOUWBEDRIJF

- A. GRONDGEBONDEN: rundveehouderij, sierteelt, akkerbouw, groententeelt, boomkwekerij, ...
- B. INTENSIEF: pluimvee, varkenshouderij, ...

Elementen op een bedrijf

Woning en tuin

Kadaverkap

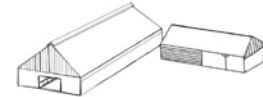
Glastuinbouw

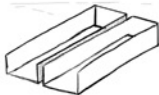
Schuilhok bijgebouw

Stallen en loodsen

Voederkuil

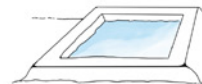
Voedersilo

Mestopslag

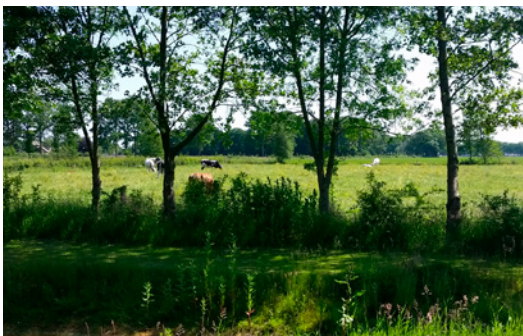

Wateropslag

Biogas en mestverwerking

■ B. LANDELIJKE WONING

- a. Enkel woonst
- b. Landbouwer in bijberoep
- c. Paardenhouder
- d. Schapenweiden, ...

Als eigenaar van een landelijke woning ga je op het platteland anders aan de slag op je percelen dan in een woongebied. Je maakt immers deel uit van het platteland, van de open ruimte. Dit wil niet zeggen dat er geen mogelijkheden zijn voor een tuin, maar wees er bewust van dat heel je domein geen tuinsfeer uitstraalt. Als je op de boerenbuiten woont, wees dan omzichtig met het gebruik van afrasteringen, schutnels en treinbiels. Kies natuurlijke elementen die het landschap verfraaien en denk ook aan het perspectief van lokale recreanten die in het open landbouwlandschap rust komen zoeken.

Werk ook met inheemse plantensoorten en vermijd groene schermen van laurier, buxus, coniferen, siergrassen en dennen- en sparrensoorten. Kies voor struiken en bomen die het landschap eigen zijn en die geen tuin van het landschap maken. Trek het landschap dus naar jouw woning toe en wees je bewust van de omgeving waarin je actie onderneemt.

weide 2

bloesem- en bessenhag

hazelaar struweel

lage haag

okkernoot

nieuwe hoogstam

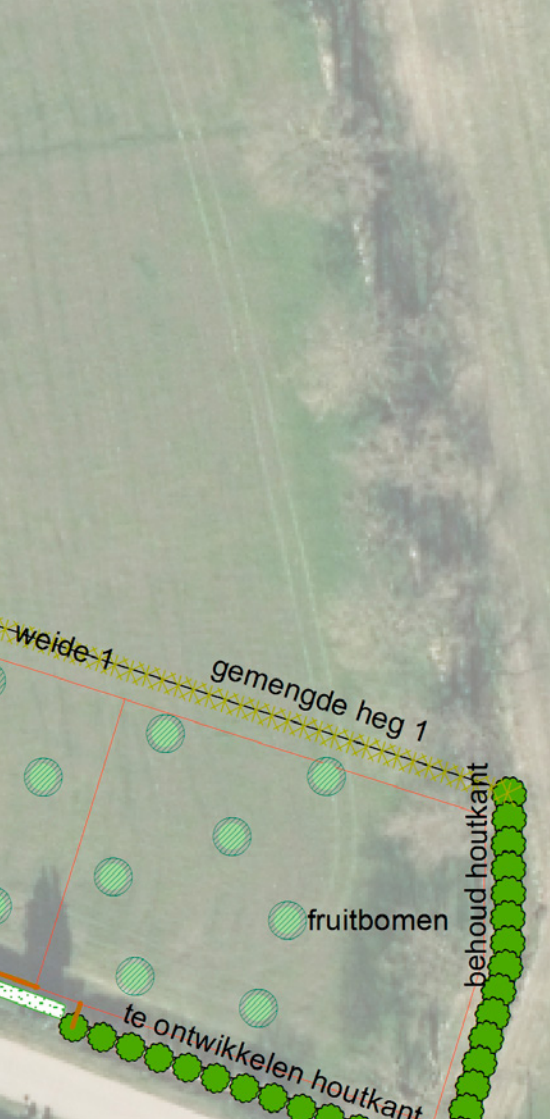
klein fruit

bestaande grote eik

knoteik

knoteik

lage haag

STAP 4

TEKEN JOUW ONTWERP

TEKEN JOUW ONTWERP

Ga nu zelf aan de slag. Met de landschapsanalyse (stap 1 tot 3) in het achterhoofd kan je op zoek naar de locaties waar voor jouw bedrijfsvoering of woning plaats is om een inrichting te doen.

■ A. AAN DE SLAG

Plant een nieuw landschapselement aan. Waarschijnlijk ga je aan de slag met het type landschapselement dat bij jou in de omgeving voorkomt. Maar ook andere landschapselementen, die wel aansluiten op jouw analyse zijn mogelijk. In een omgeving met eikenbomenrijen kan je meestal ook aan de slag met houtkanten of heggen.

Versterk een bestaand landschapselement: een houtkant of bomenrij waar door de jaren heen gaten zijn ingekomen kan je opnieuw opwaarderen door de gaten op te vullen.

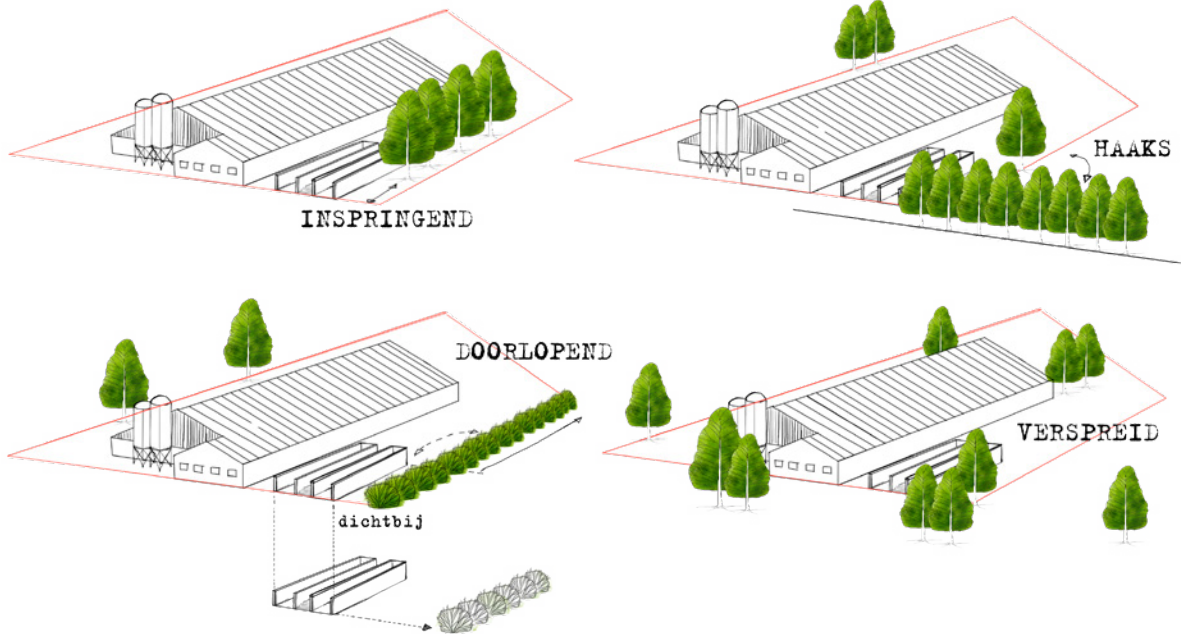
Werk op basis van oude perceelsgrenzen: de Ferrariskaart kan je inspiratie bieden om een oude perceelsgrens opnieuw te voorzien van een landschapselement zoals een houtkant. Zo werk je ook aan het cultuur-historische aspect in het landschap!

De basis is uiteraard een landschappelijke integratie van je bedrijf of woning. Denk dus ook aan de zichtassen. Deze zullen grotendeels de locatie van een nieuw landschapselement bepalen. Dit wil niet zeggen dat dit landschapselement parallel moet staan aan jouw loods of woning. Een dwarse inrichting vangt ook de impact op het landschap op.

Denk aan toekomstige uitbreidingen.

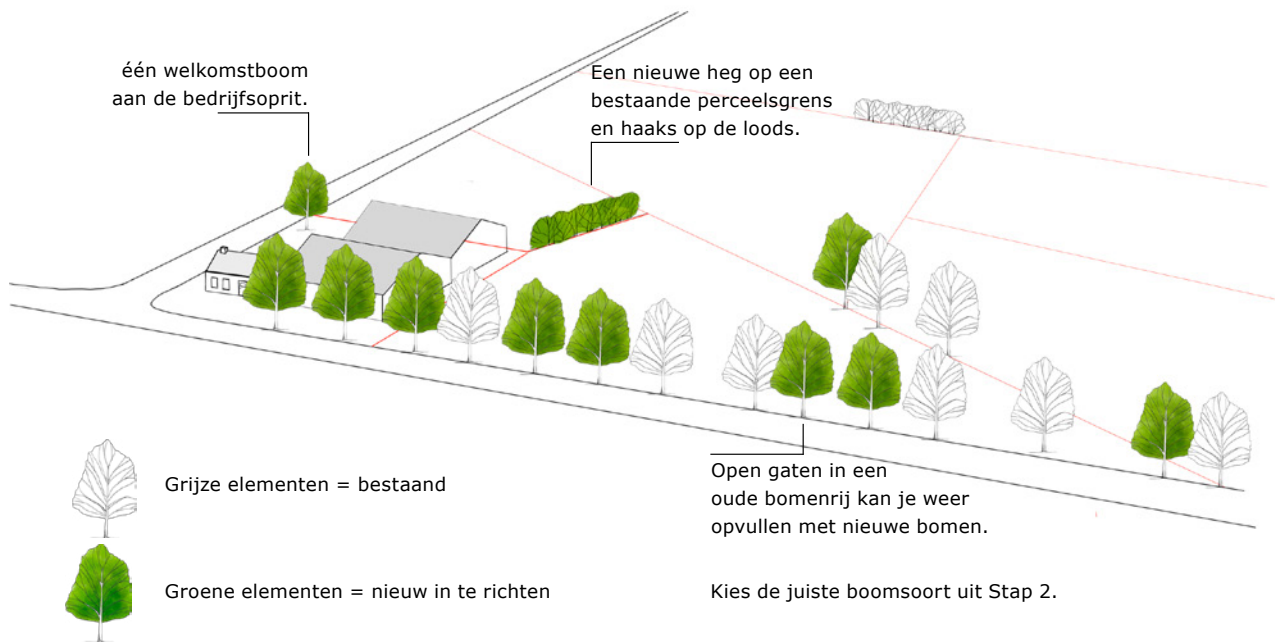
B. INTENSIEVE BEDRIJVEN

INTEGREREN, NIET VERSTOPPEN

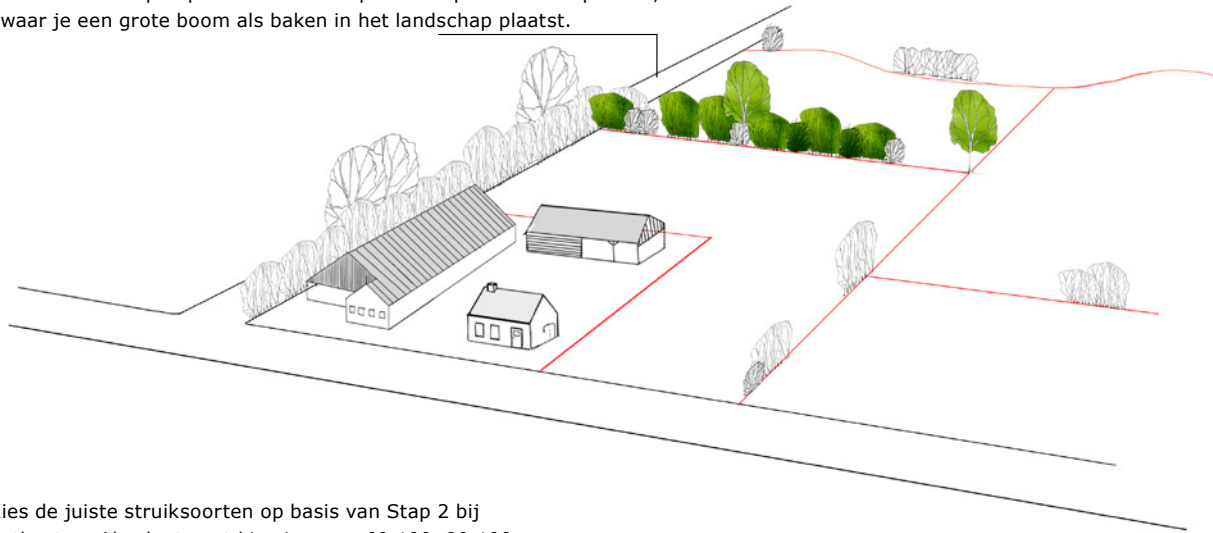
C. GRONDGEBONDEN BEDRIJVEN

BEDRIJF I: BOMENRIJ EN HEGGEN

BEDRIJF 2: HOUTKANTEN

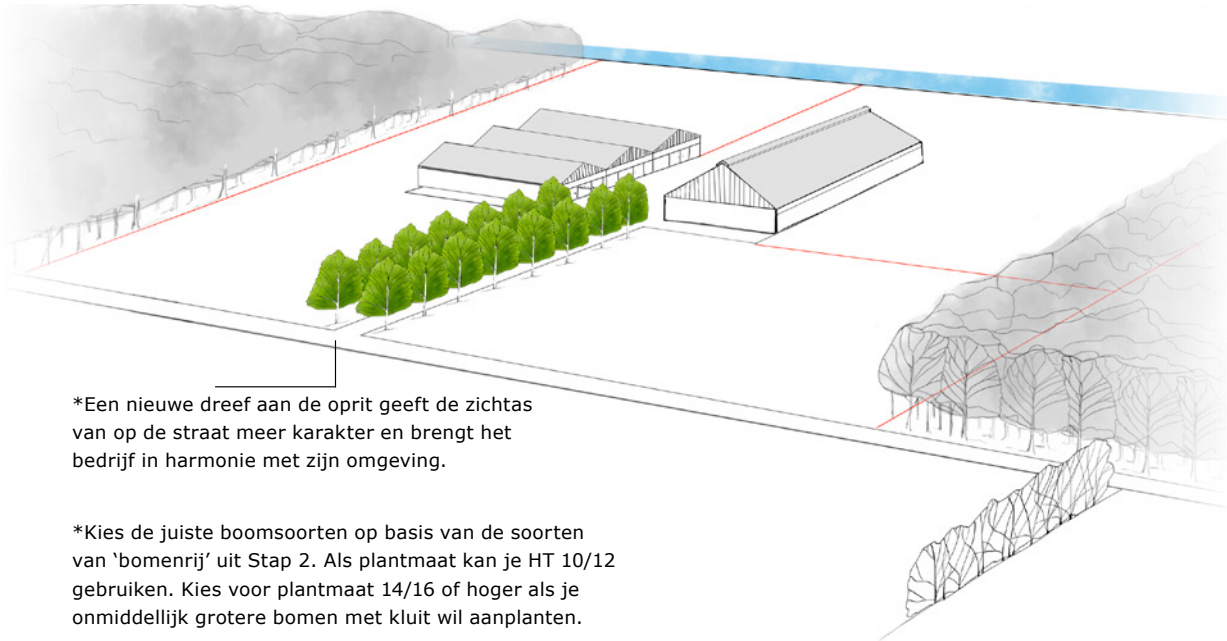
Herstel van een houtkant met streekeigen struiken. *Af en toe een hoogstammige boom aanplanten zorgt voor meer structuurvariatie. Je kan kiezen om een zichtas te creëren door op het einde van de houtkant een open plek te laten tot op de hoekpunt van het perceel, waar je een grote boom als baken in het landschap plaatst.

*Kies de juiste struiksoorten op basis van Stap 2 bij houtkanten. Als plantmaat kies je voor: 60-100, 80-100 of 100-125. De nieuwe hoogstammige boom heeft een plantmaat HT 10/12.

BEDRIJF 3: DREEF

Door de ligging tussen een kanaal en bossen aan twee zijden is het bedrijf al goed opgenomen in de omgeving.

*Een nieuwe dreef aan de oprit geeft de zichtas van op de straat meer karakter en brengt het bedrijf in harmonie met zijn omgeving.

*Kies de juiste boomsoorten op basis van de soorten van 'bomenrij' uit Stap 2. Als plantmaat kan je HT 10/12 gebruiken. Kies voor plantmaat 14/16 of hoger als je onmiddellijk grotere bomen met kluit wil aanplanten.

BEDRIJF 4: KNOTBOMEN EN DREEF

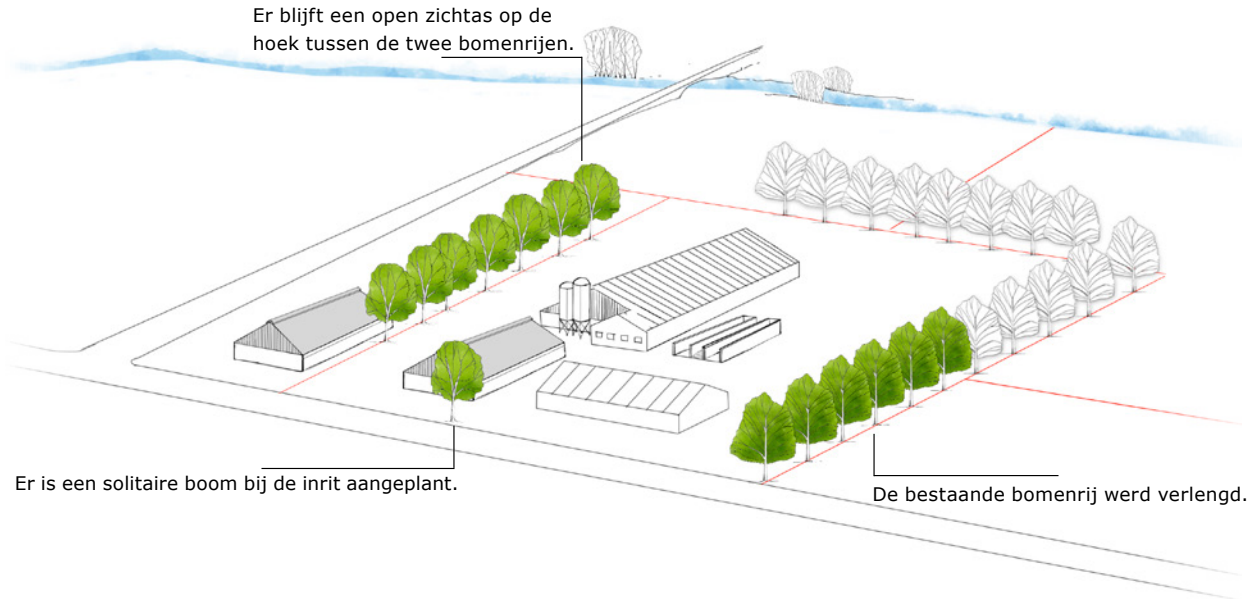
Langs een natuurlijke waterloop staan knotbomen, maar de rij is niet meer volledig. Vul de rij opnieuw aan met staken van de bestaande knotbomen. Dit gebeurt best in februari of maart, de staken steek je 60cm in de grond.*

Haaks op de bestaande knotbomenrij wordt een nieuwe knotbomenrij aangeplant. Je kan kiezen voor een gelijke of ongelijke plantafstand.

*Kijk in Stap 2 bij knotbomen voor meer informatie.

BEDRIJF 5: BOMENRIJ

D. LANDELIJKE WONING

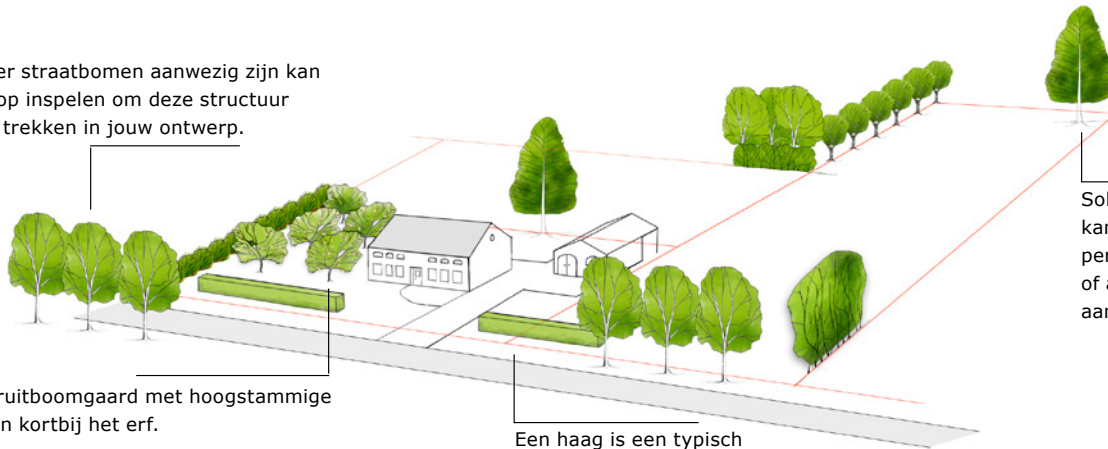
De principes uit vorige schetsen kan je ook toepassen bij een landelijke woning. Werk niet afschermend maar integrerend. Ontwerp dus geen U-vorm waardoor niemand naar jou kan zien en jij alleen naar het achterliggend landschap.

Indien er straatbomen aanwezig zijn kan je hier op inspelen om deze structuur door te trekken in jouw ontwerp.

Een fruitboomgaard met hoogstammige bomen kortbij het erf.

Een haag is een typisch onderdeel van oude erven. Kies voor landschappelijke soorten uit Stap 2.

Solitaire bomen kan je in perceelshoeken of aan de inkom aanplanten.

L

VAN TUIN TOT ERF NAAR LANDSCHAP

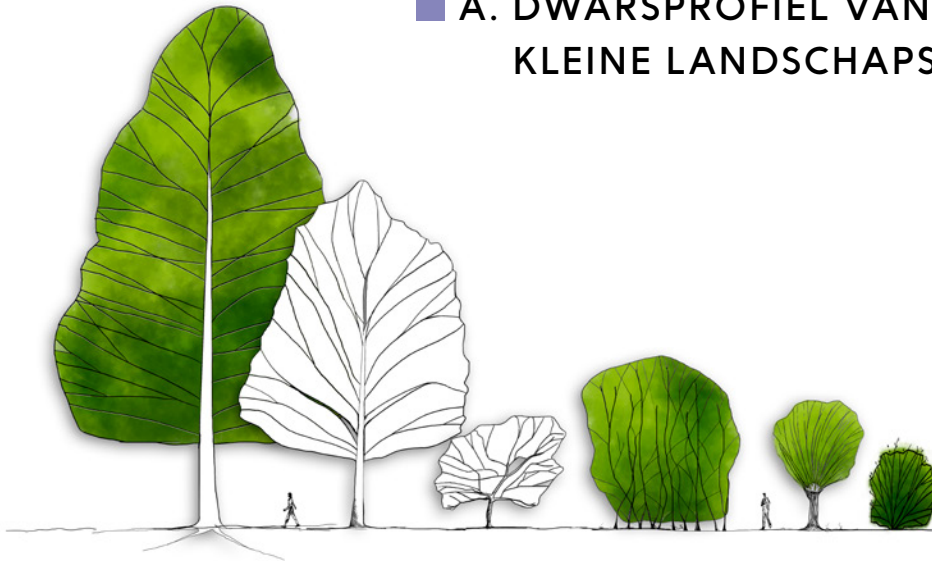

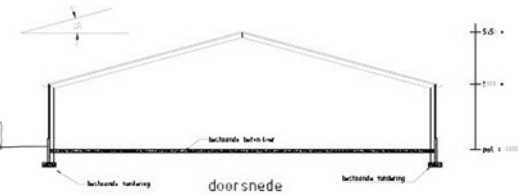
STAP 5

DETAILS

A. DWARSPROFIEL VAN KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN

Zie Stap 2 voor meer informatie over de soortenkeuze

GROTE BOMEN

beuk
gewone es
gewone esdoorn
ratelpopulier
tamme kastanje
zomer- en wintereik
zomer- en
winterlinde

KLEINERE BOMEN

kraakwilg
meidoorn
ruwe berk
zachte berk
zoete kers
wilde lijsterbes

HOUTKANT

zwarte els
zoete kers
eenstijlige meidoorn
gewone vlier
hazelaar
wilde lijsterbes
sporkehout
zomereik
sleedoorn

KNOTBOMEN

gewone es
zomer- en
wintereik
winterlinde
wilgsoorten o.a.
schietwilg, kraakwilg

HEG

meidoorn
sleedoorn
veldesdoorn
gelderse roos
hondsroos, brem
rode kornoelje
haagbeuk
beuk
veldesdoorn
liguster

HAAG

meidoorn
veldesdoorn
haagbeuk
beuk
sleedoorn
hazelaar
bosaalbes
kruisbes
zwarte bes

■ B. BODEMCONDITIES

1. SOORTEN VOOR DROGE BODEMS:

zomereik
wintereik
ratelpopulier
berk
winterlinde
hulst
lijsterbes
zomerlinde
hondsroos
brem
sleedoorn
vlier
gaspeldoorn
sporkehout

2. SOORTEN VOOR VOCHTIGE BODEMS:

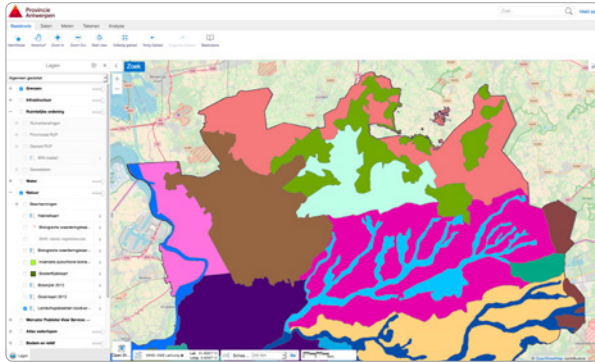
zomereik
haagbeuk
zwarte els
zoete kers
beuk
ruwe en zachte berk
rode kornoelje
sporkehout
esdoorn
Europese vogelkers
hazelaar
ratelpopulier
es
veldesdoorn
wilde kardinaalsmuts

3. SOORTEN VOOR NATTE CONDITIES:

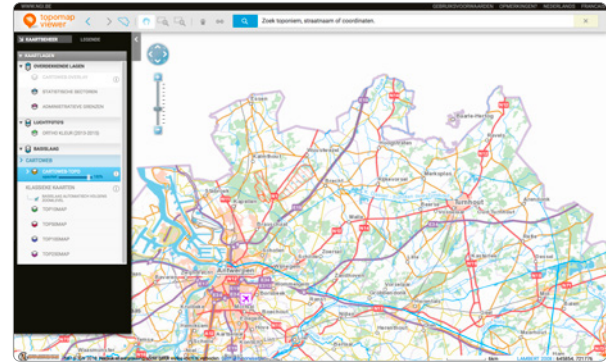
zwarte els
wilg
zachte berk
es
gladde en ruwe iep
meidoorn
veldesdoorn

C. WEBSITES

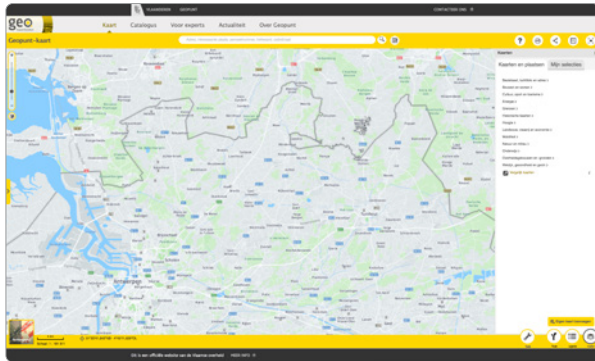
Geoloket provincie Antwerpen

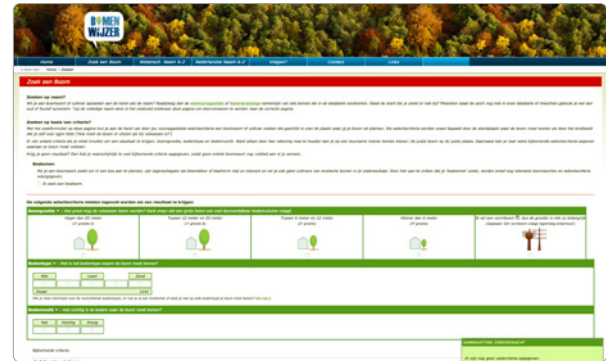
Nationaal geografisch instituut - topomapviewer

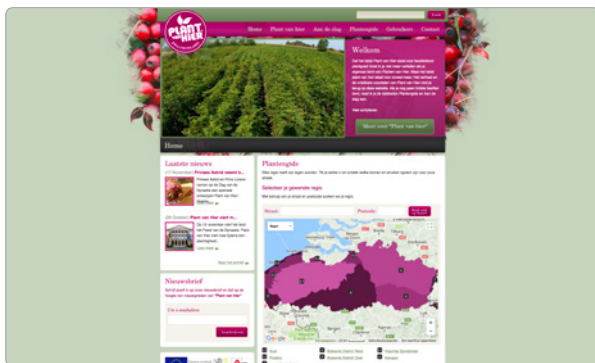
Geopunt Vlaanderen

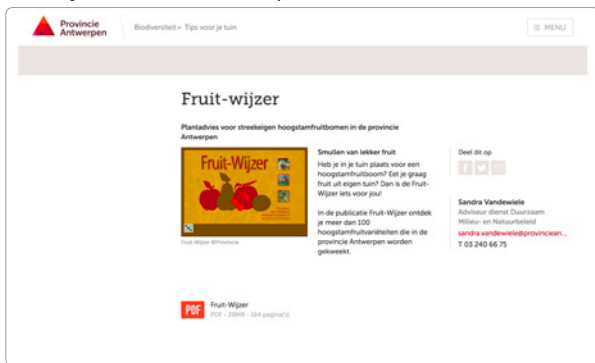
Bomenwijzer

Plant van hier

Fruitwijzer Provincie Antwerpen

NUTTIGE WEBSITES

Geoloket en **Fruitwijzer** van de **Provincie Antwerpen**

Geopunt.be / het geoportaal van Vlaanderen

Topomapviewer / de WebMapService van het **NGI**

Bomenwijzer / Agentschap voor **Natuur en Bos**

Plantvanhier.be voor streekeigen soorten

Google Maps, **Google Earth**, **Street View**

Colofon

WERKTEN MEE AAN DEZE PUBLICATIE:

Regionaal Landschap de Voorkepen, APB Hooibeekhoeve, Gemeente Brecht, Gemeente Wuustwezel, Gemeente Kalmthout, Gemeente Essen, Boerenbond, AR-TUR, Hesselteer bvba

REDACTIE:

Regionaal Landschap de Voorkepen vzw

VORMGEVING:

Regionaal Landschap de Voorkepen en Nadruk.be

COPYRIGHT FOTO'S: RLDV, Hooibeekhoeve, Provincie Antwerpen

2de druk, juli 2022

Deze publicatie maakt onderdeel uit van het LEADER-project 'Kwaliteitsimpuls van tuin tot erf naar landschap'

Met steun van ELFPO

www.vlaanderen.be/pdpo

